

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. II. Conclusio affirmativa statuitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

tum, saltem in communi & confusè : quia ut A
communiter dicitur, nihil volutum quin præcogitū.
uade ut omissio & effectus illam conlequens,
sint voluntaria, debet omittens advertere, aded-
que si quis absque ulla cognitione seu prævisio-
ne missæ, audiendæ somno se dederit, ratione
cujus missam non audiat, non censetur illa
omissio voluntaria, sed ex mera oblivione pro-
cessisse dicetur. Hæc sunt certa & indubitata
apud Theologos. Sed difficultas & controver-
sia est, an præter advertentiam requiratur insu-
per debitum, seu obligatio ponendi actum qui
omittitur, ad hoc ut ipsa omissio & effectus ex
illa sequens, sint voluntaria in actu; nam utrum-
que esse voluntarium in potentia, ante omne B
præceptum, extra dubium & controversiam
est.

§. II.

Conclusio affirmativa statuitur.

Dico igitur: Ut omissio, & effectus ex illa se-
quens, sint voluntaria, requiritur debi-
tum, seu obligatio ponendi actum qui omite-
titur.

31 Probatur primò ex D. Thoma hic art. 3, ubi
utramque partem nostræ conclusionis satis ap-
pertè docet. Nam primò loquens de effectu
ex omissione sequuto: sic ait: *Sciendum quod non
semper id quod sequitur ad defectum actionis, reducitur
sicut in causam in agens, ex eo quod non agit, sed solum
tunc cum potest & tenetur agere*. Et affert exemplum
illius cui non esset commissa navis gubernatio:
licet enim ille prospiciat, quòd si non gubernet
navim, submergetur; quia non tenetur eam gu-
bernare. Postea verò loquens de ipsa omissione
subdit: *Quia igitur voluntas volendo & agendo potest
impedire hoc quod non est velle & non agere, ET ALI-
QUANDO DEBET, idè non velle & non agere impu-
tatur ei quasi ab illa existens.*

32 Duplex solutio solet huic loco adhiberi: prima
est, quòd D. Thomas loquitur non de ipsa
omissione in se, sed de effectu sequuto ad illam:
secunda verò, quòd loquitur de omissione in-
quantum culpabili, non ut voluntaria est præ-
cisè.

Utique tamen insufficientis est: Prima qui-
dem, quia licet S. Doctor initio articuli de ip-
so effectu ad omissionem subsequuto loquatur,
postea tamen loquitur de ipsa omissione in se
considerata, ut patet ex verbis ultimo relatis.
Addo quòd D. Thomas in hoc articulo inquit,
utrum voluntarium possit esse absq; omni actu?
& respondet posse esse, suppositis illis duabus
conditionibus, quòd scilicet voluntas possit &
debeat cum ergo voluntarium quòd potest esse
absque omni actu, sit duplex, scilicet omissio,
& effectus ad illam sequens; si de solo effectu
loqueretur, diminutè omnino procederet, relin-
quens unam & principialem partem diffi-
cultatis, quæ est de ipsa omissione, ratione cujus
effectus est voluntarius.

Secunda verò solutio ex eo rejicitur, quòd
D. Thomas non solum loquitur de omissione
ut imputabili, sed ut existente à voluntate, &
prout reducit ad ipsam ut causam; ut patet ex
prioribus verbis: *Non semper reducitur sicut in cau-
sam in agens, sed tunc solum, cum potest & debet; &
ex posterioribus, cum dicit: Non velle & non age-*

re imputatur ei, quasi ab eo existens. Sed existere à vol-
luntate, & reduci in ipsam ut in causam, non solum
pertinet ad imputabilitatem; sed etiam ad
ipsam rationem voluntarii; Ergo ad talem rationem
voluntarii requirit D. Thomas obligati-
onem & debitum.

Præterea, S. Doctor in presenti solum agit de
voluntario in communi, abstrahendo à ratione
boni; de hoc enim infra acturus est qu. 18. Ergo
ejus solutio de voluntario in esse physico, non
verò in esse morali, debet procedere.

Probatur secundò conclusio ratione funda-
mentali, & simul præcipuum Adverlatiorum
fundamentum convellitur. Ut aliqua omissio sit
voluntaria indirectè, debet contineri virtualiter
in aliqua actione incompòssibili cum ea que om-
mittitur, tanquam in causa: v. g. ut omissio Missæ
censetur voluntaria indirectè & interpretativè,
debet contineri virtualiter & tanquam in causa
in volitione studii, vel ludi eo tempore quò ce-
lebratur missa: At secluso præcepto, virtualiter
in ea non continetur: Ergo illo remoto non est
voluntaria, etiam indirectè & interpretativè.
Major continet præcipuum fundamentum Ad-
verlatiorum; idè enim voluntas omissionem Missæ
v. g. in die in quo non est obligatio illam au-
diendi, esse indirectè seu interpretativè volun-
tariam, quia voluntas omittendi seu non au-
diendi missam, in actu incompòssibili, qui tem-
pore Missæ exercetur, pura studio, virtualiter
& interpretativè continetur. Patet etiam eadem
Major ex dictis in secunda suppositione: Volun-
tarium enim indirectum est illud quod non
procedit directè à voluntate, habet tamen etiam
aliquo directè ab ipsa voluto connexionem: Ergo
ut aliqua omissio indirectè & interpretativè sit
voluntaria, debet virtualiter contineri in ali-
qua actione directè voluta, & cum ea que om-
mittitur incompòssibili.

Minor autem, in qua est difficultas, sic ostenditur.
Hoc inter negationem & privationem reperitur
discrimen, quòd negatio nullum habet
fundamentum, bene tamen privatio; unde privatio
in alio ut in causa potest contineri, non tamen
pura carentia vel negatio: At secluso præcepto
audiendi missam, ejus omissio non habet
rationem privationis, sed tantum puræ carenti-
æ, & negationis; Ergo illo remoto, ea non continetur
virtualiter, & tanquam in causa, in actu
studendi vel ludendi, qui tempore Missæ exercetur,
sed hujusmodi actio mere indifferentis
& concomitantis se habet in ordine ad illam;
& sic manet illa omissio permilla, sed non
voluntaria; sicut peccata hominum sunt per-
missa à Deo, sed illi non voluntaria, quia non
tenetur ea impedire, nec auxilia efficacia ad ea
vitanda præstare, ut infra latius exponemus.
Major & Consequencia patet: Minor autem
suadetur. Nam sicut in physicis, quando aliqua
forma est debita in esse subjecto, ratione
dispositionum, ejus carentia habet rationem
privationis: quando verò non est illi debita,
ejus carentia solum est negatio: ita in moralibus
omissio actus habet rationem privationis,
quando actus illi oppositus est debitus subjecto;
quando verò non est illi debitus, rationem
puræ negationis & carentiæ: At secluso præcepto,
actus omissioni oppositus non est debitus
subjecto, ut patet; ejus enim debitus seu
obligatio non aliunde provenit, quam à lege
seu præcepto ad illum obligante: Ergo illo

temore omisso Missæ non habet rationem privationis, sed tantum puræ carentiæ & negationis.

44 Confirmatur: Omisso Missæ non potest causari studio, nisi canetur, vel ut privatio, vel ut negatio: At secluso præcepto, neutro modo potest causari: Ergo illò secluso non potest in studio tanquam in causa virtualiter contineri. Magis patet, Minor etiam quantum ad primam partem evidens est. Nam privatio est carentia formæ debitæ inesse subjecto: secluso autem præcepto, non est debitum nec obligatio audiendi Missam: Ergo illò non stante, omisso Missæ non potest causari à studio tanquam privatio. Probatur vero quantum ad secundam. Ut omisso in ratione negationis dicatur verè fieri, debet prius non esse: Sed omisso Missæ in ratione simplicis negationis erat ante studium, imò cum homo dormiebat: Ergo non causatur à studio in ratione negationis. Sicut ob eandem rationem forma quæ de novo communicatur materiæ, non est causa negationis omnium aliarum formarum, sed tantum formæ quæ erat in subjecto, vel ipsi debebatur ratione dispositionum: quia negatio aliarum formarum jam præsupponebatur in subjecto ante adventum formæ.

Confirmatur amplius. Si studium quod tempore Missæ exercetur, esset sufficiens ratio reducendi in voluntatem tanquam in causam omissionem Missæ, & efficeret illam indirectè & interpretativè voluntariam, etiam secluso præcepto: eodem modo esset sufficiens ad reducendam in voluntatem omissiones omnium actionum incompossibilem cum actu studendi, & efficeret omnes illas voluntarias & liberas: Sed hoc videtur absurdum: Ergo & illud. Sequela Majoris patet: nam si præceptum non est necessarium, non est major ratio unius quam alterius. Facilitas etiam Minoris constat: quia innumeræ ferè sunt actiones impossibiles cum studio, ut peregrinari, furari, fornicari, ludere, &c. & sic omissiones omnium illarum actionum essent illi voluntariæ, & liberæ in actu secundo, haberetque meritum & demeritum erga omnes illas: quod est absurdum.

Nec valet si dicas cum Joanne à S. Thoma, omissionem Missæ reduci in voluntatem tanquam in causam, non verò omissiones aliorum actuum incompossibilem cum actu studendi, quia ille qui vacat studio, ad omissionem Missæ adverteat, non verò ad omissionem omnium aliorum actuum cum studio incompossibilem. Non valet inquam: quia cum cognitio præcedens æquè se habeat ad volitionem & nolitionem, ad actum & omissionem, non potest secluso præcepto ipsam omissionem in voluntatem tanquam in causam reducere, eamque efficere voluntariam in actu, sed tantum in potentia, quatenus voluntas potest eam, vel actum ipsi oppositum eligere, ut ex solutione argumentorum præbit.

Probatur tertio conclusio: Sine præcepto omisso nec est bona, nec mala in exercitio: Ergo neque voluntaria. Consequenter patet: nam juxta doctrinam D. Thomæ, non datur voluntarium indifferens in individuo, de quo infra qu. 18. art. 9. Antecedens verò probatur exemplo: sepe adducto de omissionem Missæ: illa enim secluso præcepto, nec videtur moraliter bona, neque mala: non quidem bona, quia omisso o-

A peris boni, quod cadit sub consilio, non potest esse bona, saltem si fiat intuitu minoris boni, ut est ludus, vel studium: nec etiam mala, quia non est contra præceptum, cum non detur, ut supponimus. Ergo sine præcepto omisso nec est bona, nec mala.

Denique suaderi potest conclusio specialiter quoad secundam partem, & variis exemplis ostendi, effectum qui sequitur omissionem non esse voluntarium, quando non adest præceptum seu obligatio eum impediendi. In primis peccata non sunt Deo voluntaria, etiam physice, quia nimirum licet possit ea impedire, & non impediat, non tamen tenetur impedire, nec dare auxilia efficacia ad illa evitanda: Ergo ut effectus sequutus ex omissionem sit voluntarius, requiritur obligatio illum impediendi.

Dices fortè, peccata idè non esse Deo voluntaria, quia ea consilio & præcepto impedit.

Sed contra: Licet Deus hoc modo peccata impediatur, quia tamen potest magis adhuc ea impedire, auxilio nimirum efficaci, & non impedit, idè si possit & non facere sufficiat ad voluntarium, peccata Deo voluntaria erunt. Et verò si Deus teneretur auxilio efficaci impedire peccata, utique voluntaria illi forent, quantumcumque consilio vel præcepto ea impediret: Ergo non propterea peccata Deo voluntaria non sunt, quia præcepto vel consilio ea impedit, sed quia non tenetur efficaciter impedire, ut docet D. Thomas infra qu. 79. art. 1. ubi dicit quod Deus peccati causa etiam indirectè dici non potest, tamen si aliquibus non præbeat auxilium, quod si præberet, non peccarent: quia hoc totum facit secundum ordinem suæ sapientiæ & justitiæ: cum ipse sit sapientia & justitia: unde non imputatur ei quod aliquis peccet, sicut cause peccati. Sicut gubernator non dicitur causa submerisionis navis, ex hoc quod non gubernat navim, nisi quando subtrahit gubernationem, potens & debens gubernare.

D In ejusdem veritatis confirmationem alia exempla ex humanis adduci possunt. Exiens quis v. g. ab Ecclesia, relinquit fores apertas advertens venturum fortasse furem, qui & revera venit, & furtum committit: hoc tamen furtum ipsi non imputatur ut voluntarium, nempe quia non tenebatur fores claudere: contra verò id ipsum voluntarium esset ostentio, quia tenetur fores claudere & custodire. Item cum quis omitterit præbere cibum indigenti, mors inde sequuta non tribuitur illi ut voluntaria, si non tenetur subvenire, bene tamen si tenetur, juxta illud vulgatilimum Ambrosii dictum: si non paristi (nempe esurientem, cum id facere tenebaris) occidisti: hoc est, perinde te habuisti, ac si occidisses.

Addo quod non solum in omissionem, sed etiam in ipsis actionibus, effectus per accidens sequuti non sunt voluntarii, nisi interveniat obligatio ad evitandos tales effectus: ut patet in muliere se decenter juxta statum suum ornante, ex quo ornato sequitur amor inordinatus in juvene illam conspiciente: ipsa enim non tenetur huc omittere ornatum, sicut nec attenuare pulchritudinem naturalem, quæ multo magis incitativa est; nec recludi domo, ut ab aliis non videatur. Similiter qui urgente necessitate petit mutuum ab usurario, quem videt peccatum in exigendis usuris; aut qui petit Sacramenta à Patocho, quem videt in peccato admistratum.

& non habet alium à quo commodè petat; neuter peccat, neuterque peccatum usurarii aut sacerdotis censetur voluntarium, quia neuter illud vitare tenetur, sed uterque utitur jure suo. Denique Confessarius & Medicus, qui ex auditione confessionis, vel ex applicatione medicinæ, sentiunt naturalem carnis commotionem, non tenentur illa ministeria relinquere, quando necessaria sunt, sed solum non consentire, quia hoc solum est in potestate voluntatis.

41 Dices, effectus illos ex omissione, vel ex actione positivè per accidens sequutos, non esse quidem voluntarios moraliter seu culpabiliter, quia non imputantur ad culpam, quando non est debitum seu obligatio illos impediendi; esse tamen voluntarios physicè, quia ad hoc præceptum seu obligatio indifferenter se habet.

42 Sed contra: Licet liberum physicè possit repetiri sine libero morali, in eo qui non est compos perfectæ libertatis, ut contingit in amentibus, & pueris ante perfectum usum rationis: isti enim prius deveniunt ad deliberationem de bono & malo physico, prout conveniens vel disconveniens est subiecto, quam deveniant ad deliberationem de bono & malo morali, prout est consonum vel dissonum regulis morum: in subiecto tamen perfectæ rationis compote, non potest dari libertas physica sine morali; nec per consequens omisso, & effectus ad illam consequens, esse voluntaria physicè, nisi etiam sint voluntaria moraliter & culpabiliter.

43 Confirmatur, & magis explicatur: Sicut opus non potest non esse artificiosum, si procedat à subiecto regulis artis subdito; ita non potest non esse voluntarium morale, quod procedit à principio subiecto regulis morum: Sed voluntas operans ex advertentia perfectæ rationis, est subiectum regulis morum subditum: Ergo si semel ponitur quod omisso, & effectus ex illa sequens, procedant à voluntate perfectè libera, non potest negari, quin sint moraliter & culpabiliter voluntaria. Ex quo sufficienter impugnata manet ultima sententia, quæ asserit debitum seu obligationem ponendi actum requiri, ut omisso & effectus ex illa sequutus, sint voluntaria moraliter & culpabiliter, non verò ut sint voluntaria physicè & inculpabiliter.

§. III.

Solvuntur objectiones.

44 **O**BJECIES primò: Quod est in potestate voluntatis, voluntarium est: Sed omisso missa, etiam si non sit præceptum, est in potestate voluntatis: Ergo est voluntaria. Minor patet: quia in potestate hominis est audire sacrum in die profesto, vel illud non audire. Major verò probatur: Nam ut ait D. Thomas. hic art. 3. in argumento, sed contra: illud cuius domini, sumus dicitur esse voluntarium: Sed domini sumus ejus quod est in potestate voluntatis: Ergo illud quod est in potestate voluntatis, voluntarium est.

45 Confirmatur: Qui omittit liberè, omittit voluntariè; voluntarium enim supponitur ad liberum, cum liberum aliquid addat supra ipsum: Sed ille qui omittit audire sacrum diebus profestis, in quibus nulla est obligatio audiendi, liberè omittit, & æquè liberè, ac cum omittit illud audire in die festo, in quo urget obligatio præcepti: Ergo voluntariè omittit.

A Ad objectionem respondeo distinguendo Majorem: Quod est in potestate voluntatis, voluntarium est, in potentia, concedo: in actu, nego. Similiter concessi Minori, distinguo Consequens: Ergo etiam si non sit præceptum, omisso est voluntaria: in potentia, concedo: in actu, nego.

B Solutio patet ex dictis in prima suppositione: duplex enim, ut ibidem diximus, datur voluntarium; unum in potentia, ad quod sufficit potentia seu facultas ipsius voluntatis; aliud in actu, quod requirit aliquem influxum seu causalitatem voluntatis, per quam ipsius facultas reducatur in actum: cum autem secluso præcepto nullus detur actus voluntatis, ad omissionem etià indiretè terminatus, ut supra ostendimus, illò remotò, omisso est voluntaria solum in potentia, non verò in actu, de quo solum est controversia. Ad probationem in contrarium dicendum est, quòd sicut voluntarium aliud est in potentia, aliud in actu, ita & dominium: primum habemus respectu eorum quæ non procedunt à voluntate, sed possunt procedere; secundum verò respectu eorum quæ à voluntate ab illa procedunt. Unde distinguenda est Minor: ejus quod est in potestate voluntatis domini sumus: in potentia, concedo: in actu, nego. Similiter ad confirmationem distinguo Majorem: qui omittit liberè in actu primo, omittit voluntariè in actu primo, concedo: voluntariè in actu secundo, nego. Idem ad Minorem, & Consequentiam, Eodem ergo modo ille qui omittit audire sacrum diebus profestis, in quibus nulla est obligatio audiendi, omittit voluntariè, quo omittit liberè: non omittit verò liberè, nisi in actu primo & in potentia, siquidem libertas illa non est exercitata: Ergo nec voluntariè.

C Objicies secundò: Omisso est voluntaria indiretè, quando est obligatio & præceptum: Ergo etiam cum non est præceptum, voluntaria erit. Probatur Consequentia; quia præceptum, cum sit quid extrinsecum, non reddit omissionem voluntariam aut volitam, imò potius quantum est de se voluntatem avocatur ab illa.

D Confirmatur: Omisso ante præceptum est voluntaria & libera: Ergo ut sit voluntaria, non requiritur præceptum. Consequentia patet. Antecedens probatur. Præceptum non datur nisi de actu voluntario & libero: Ergo antequam aliquis actus ead sub præcepto, debet esse voluntarius, & liber, & per consequens etiam ejus omisso ante præceptum debet esse voluntaria.

E Ad objectionem, concessi Antecedente, nego Consequentiam: nam quando est præceptum, omisso induit rationem privationis, atque adeò continetur in actu impossibili tanquam in causa, v. g. omisso Missæ in studio aut ludio; unde cum voluntas directè terminatur ad talem actum, indirectè & virtualiter terminatur ad omissionem: quando verò non est præceptum, omisso est pura negatio; & sic non continetur in actu impossibili, tanquam in causa; atque adeò nisi actu directè sit voluta (de quo non disputamus in præsentia) non potest esse actu voluta, nec actu voluntaria, ut in prima probatione conclusionis fuisse expedimus. Ad probationem in contrarium dicendum est, quòd licet præceptum sit quid extrinsecum, & voluntatem avocet ab omissione, est tamè conditio & causa, ob quam omisso ad voluntatem omittentis per se & moraliter pertineat; unde